

Dr. sc. Gordana Horvat, asistentica

Pravni fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

E-pošta: ghorvat@pravos.hr

DOI: <https://doi.org/10.25234/dosd/40118>

PRIKAZ KONFERENCIJE: OBITELJSKO PRAVO U TRANZICIJI: 10 GODINA OBITELJSKOG ZAKONA REPUBLIKE HRVATSKE I REFORMSKI TRENDOVI U REGIJI*

Na Pravnom fakultetu Osijek, 22. i 23. listopada 2025. godine, održana je međunarodna znanstvena konferencija „Obiteljsko pravo u tranziciji: 10 godina Obiteljskog zakona Republike Hrvatske i reformski trendovi u regiji“. Uz Pravni fakultet Osijek, suorganizatori ove konferencije bili su Hrvatska udruga za pravnu zaštitu obitelji, Udruga sudaca za mladež, obiteljskih sudaca i stručnjaka za djecu i mladež te Hrvatska komora socijalnih radnika. S jedne strane, konferencija je imala za cilj prikazati dosadašnja postignuća i utjecaj Obiteljskog zakona na pravnu i društvenu zbilju, dok je s druge strane, otvorila prostor za komparativne razmjene iskustava, praksi i trendova o reformama obiteljskog zakonodavstva u državama jugoistočne Europe. Konferencija je okupila više od 50 sudionika iz akademske zajednice i prakse iz Hrvatske, Srbije, Bosne i Hercegovine, Crne Gore i Sjeverne Makedonije.

Teme konferencije bile su usmjerene na analizu usklađenosti obiteljskih zakonodavstava s europskim i međunarodnim standardima, sudske i upravne prakse te prakse socijalnog rada, ispitivanje utjecaja društvenih promjena na razvoj suvremenog obiteljskog zakonodavstva, kao i isticanje važnosti interdisciplinarnе suradnje u području obiteljskog prava i socijalnog rada. U prvoj plenarnoj sesiji – „Suvremeni izazovi obiteljskog prava u Republici Hrvatskoj“, izlaganja su bila posvećena analizi aktualnih pitanja hrvatskog obiteljskopravnog sustava iz normativnog i praktičnog aspekta. Prof. dr. sc.

* Ovaj je rad licenciran pod licencom CC BY-NC 4.0 © autor(i). / This work is licensed under a CC BY-NC 4.0 license © author(s).

Branka Rešetar u izlaganju „Obiteljsko nasilje pri razvodu braka i sporovima o roditeljskoj skrbi – stvarnost ili fikcija?“ istaknula je kompleksna pitanja obiteljskog nasilja, osobito u vezi sa sporovima o roditeljskoj skrbi, obrasce nasilnih ponašanja, kao i ulogu nadležnih tijela u njegovoj prevenciji i sprječavanju. Izv. prof. dr. sc. Nataša Lucić, u izlaganju „Posebno skrbništvo – raskorak između zakonodavstva i prakse“, ukazala je na praktičnu neučinkovitost instituta posebnog skrbništva, kao i važnost njegova jačanja, u skladu s europskim i međunarodnim standardima zaštite procesnih prava djece. Prof. dr. sc. Slađana Aras Kramar, izlaganjem „Postupak radi nadomještanja pristanka na posvojenje“, analizirala je teorijska i praktična pitanja postupka radi nadomještanja pristanka na posvojenje, prije svega, stranačku legitimaciju, dokazni postupak, odluke i pravne lijekove, referirajući se na novo izvanparnično zakonodavstvo te postojeću sudsku praksu.

Druga plenarna sesija – „Obiteljsko pravo u regiji: pravna kultura, zakonodavstvo i praksa“, bila je posvećena analizi obiteljskog zakonodavstva u odabranim državama regije te njegovu utjecaju na razvoj pravne kulture. Prof. dr. sc. Josip Berdica u izlaganju „Utjecaj Obiteljskog zakona na promjene u hrvatskoj pravnoj kulturi“ prikazao je doseg Obiteljskog zakona na promjene rada i djelovanja institucija, samim time i njegov utjecaj na razvoj pravne prakse te pravnog znanja. Prof. dr. sc. Elena Ignovska, izlaganjem „Reforma obiteljskog prava u ‘čekaonici’: slučaj Sjeverne Makedonije“, istaknula je izazove reforme obiteljskog zakonodavstva Sjeverne Makedonije u kontekstu zaštite ljudskih prava, u kontekstu nastojanja za pristupanjem europskim integracijama, ukazujući pri tome na tromost nadležnih institucija. Doc. dr. sc. Sandra Samardžić u izlaganju „Izvanbračna zajednica u zakonodavstvu Republike Srbije: (ne)jednakost u pravima“, ukazala je na problem neusklađenosti pravnog okvira i prakse u vezi s ostvarivanjem prava izvanbračnih drugova u Republici Srbiji te dokazivanja postojanja izvanbračne zajednice, posljedično ukazujući i na potrebu reforme ovog obiteljskopravnog instituta. Izv. prof. dr. sc. Anđelija Tasić, u izlaganju „Rizici ‘digitalnog’ djetinjstva: privatnost, eksploatacija i nužnost hitne zaštite“, naglasila je zajednički izazov kad je posrijedi zaštita prava djece u digitalnom okruženju, ističući obveze država, roditelja te šire društvene zajednice, sukladno međunarodnopravnim izvorima zaštite prava djece.

Drugi dan konferencije započeo je sesijom „Obiteljsko pravo u pravosuđu“. Sutkinja Tijana Kokić, izlaganjem „Obiteljski zakon – primjena u praksi“, predstavila je prednosti i nedostatke važećeg Obiteljskog zakona, pravne praznine, supsidijarnu primjenu drugih propisa te najčešće probleme u vezi s njegovom primjenom u praksi. U kontekstu obiteljskopravne zaštite izv. prof. dr. sc. Zvonimir Jelinić, u izlaganju „Besplatna pravna pomoć u obiteljskim odnosima: stanje i perspektiva razvoja“ ukazao je na nužnost reforme sustava besplatne pravne pomoći, referirajući se na probleme neusklađenosti imovinskog cenzusa, teritorijalne nedostupnosti te teškoća financijske i organizacijske naravi. Odvjetnica Ivana Mandić, univ. spec. iur., izlaganjem „Otvorena pitanja iz sudske prakse u pogledu roditeljske skrbi i ostvarivanja osobnih odnosa s djetetom“, kroz

recentnu sudsku praksu, aktualizirala je pitanje granice zaštite prava djeteta i roditelja zbog smanjenih roditeljskih kompetencija, a kada dijete odbija susrete s roditeljem, uzimajući pri tome u obzir najbolji interes djeteta.

Sesija „Obiteljsko pravo u socijalnom radu“ bila je posvećena razmatranju uloge socijalnih radnika u pružanju obiteljskopravne zaštite ranjivim društvenim skupinama. Dr. sc. Gordana Horvat, asistentica, izlaganjem „Razvoj metoda rada s obitelji – Obiteljska grupna konferencija: mogućnosti i prepreke“ ukazala je na mogućnost uvođenja obiteljske grupne konferencije kao nove metode rada s obitelji, posebice u slučaju spornih obiteljskih pitanja. Darijo Jurišić, univ. mag. iur., univ. spec. admin. publ., pravobranitelj za osobe s invaliditetom, u izlaganju „Lišavanje poslovne sposobnosti i skrbništvo – od zaštite do povrede prava osoba s invaliditetom“, istaknuo je napredak koji je Republika Hrvatska postigla uvođenjem instituta djelomičnog lišenja poslovne sposobnosti 2014. godine, ali s druge strane i na i dalje postojeće probleme u praksi vezane uz učinkovitost pružanja skrbničke zaštite, institucionalizaciju osoba s invaliditetom te djelovanje posebnih skrbnika, a što iziskuje daljnje zakonodavne reforme. Izlaganjem „Primjena Obiteljskog zakona iz perspektive socijalnog rada: prednosti i izazovi“, Lana Lukačić, dipl. psiholog, na temelju provedenog anketnog istraživanja stručnih radnika Hrvatskog zavoda za socijalni rad, istaknula je pozitivne promjene obiteljskog zakonodavstva iz 2015. godine, među ostalim, i ulaganjem u edukaciju i izobrazbu stručnih radnika, dok je kao nedostatak istaknuta suradnja s pravosudnim i drugim nadležnim tijelima, odnosno dugotrajnost postupaka. Ova sesija upotpunjena je i izlaganjem Ive Jovović, dipl. soc. radnice, „Iskustva rada Udruge LET s jednoroditeljskim obiteljima“, predstavljajući probleme s kojima se suočavaju jednoroditeljske obitelji u Republici Hrvatskoj, a koji su usko povezani i s važećim Obiteljskim zakonom iz 2015. godine.

U sesiji „Zaštita djece u pravu i socijalnom radu“ sudionici konferencije raspravljali su o izazovima zaštite prava djece iz perspektive prava i socijalnog rada. Prvo izlaganje u ovoj sesiji održala je izv. prof. dr. sc. Milica Shutova pod naslovom „Najbolji interes djeteta u suvremenim zakonodavstvima“. Ovim izlaganjem ukazalo se na doseg i značaj načela najboljeg interesa djeteta, problem neujednačenosti njegova tumačenja, ali i postojeću međunarodnopravnu regulaciju i sudsku praksu kao smjernice implementacije ovog načela u praksi. S obzirom na regionalni značaj konferencije, izv. prof. dr. sc. Jasmina Bešlagić u izlaganju „Prosjačenje i prisilni rad na ulici kao oblik iskorištavanja djece u Bosni i Hercegovini“, aktualizirala je društvene i psihosocijalne posljedice prosjačenja i prisilnog rada djece, kao i mehanizme učinkovitog suzbijanja ovog problema. Valentino Kuzelj, mag. iur., Danijel Javorović Barić, mag. iur. i Danijela Barić, mag. med. techn., izlaganjem „Zaštita života i zdravlja kao autonomno pravo djeteta: ograničenje roditeljskih prava Jehovinih svjedoka na odlučivanje o zdravstvenoj skrbi za dijete“ interdisciplinarnim pristupom ukazali su na pristup ovoj temi iz perspektive ustavnog

prava, prakse Europskog suda za ljudska prava te medicinske etike, dovodeći ga i u vezu s prizivom savjesti liječnika u kontekstu zaštite života i zdravlja djeteta.

Posljednja sesija – „Razvoj obiteljskog prava u regiji“, bila je posvećena odabranim, aktualnim obiteljskopравnim temama u državama regije. U izlaganju „Imovinski odnosi supružnika u Crnoj Gori: rizici za ekonomsku diskriminaciju“, Ivana Jabučanin, mag. iur., asistentica i Ana Stojanovski, mag. iur., javna bilježnica, analizirale su problem imovinske nejednakost bračnih drugova iz perspektive zakonodavstva i sudske prakse, ukazujući pri tome i na dalekosežne posljedice, ne samo za supružnike, već i za djecu, posebno u kontekstu razvoda braka. Aida Babović, univ. spec. iur., kroz izlaganje „(Be) smisao postojanja instituta lišenja poslovne sposobnosti uređenog Obiteljskim zakonom (Narodne novine RH-e, br. 103/15 – 156/23)“, analizom odabranih sudskih odluka, osvrnula se na problem ponovnog uvođenja mogućnosti potpunog lišenja poslovne sposobnosti u hrvatskom obiteljskopравnom sustavu predlažući, radi adekvatnije zaštite osoba s invaliditetom, mogućnost osnivanja specijaliziranih skrbničkih sudova.

Zaključno, sudionici konferencije ukazali su na znatan napredak u obiteljskopравnoj zaštiti, osobito djece i osoba s invaliditetom. Pri tome, posebno se ističe značaj interdisciplinarnog pristupa kojim se pruža adekvatniji odgovor na međunarodnopravne standarde zaštite ljudskih prava, osobito aktualiziranih u području obiteljskopравne zaštite. Ipak, važeće hrvatsko obiteljsko zakonodavstvo ukazuje i na određene probleme poput pravnih praznina i neujednačene primjene, nužnost kontinuirane edukacije stručnih radnika te značaj suradnje nadležnih tijela, radi učinkovitije zaštite ranjivih društvenih skupina. Obiteljsko zakonodavstvo u državama regije suočava se sa sličnim izazovima, pri čemu daljnji korak predstavlja usklađivanje s međunarodnim i europskim standardima zaštite ljudskih prava, čime se dodatno jačaju društvena i pravna zaštita ranjivih društvenih skupina te potiče napredak u procesu pristupa europskim integracijama.